

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

«Затверджую»

Голова приймальної комісії
Сумського державного
педагогічного
університету імені А.С.
Макаренка

Ю.О. Лянной

« 15 »

березня

2025 р.

Програма вступного випробування до аспірантури
зі спеціальності В5 Музичне мистецтво

Розглянута на засіданні
приймальної комісії

« 15 » *березня* 2025 р.

Протокол № 7.

Суми 2025

Програма вступного випробування до аспірантури
зі спеціальності В5 Музичне мистецтво

Програма розглянута на засіданні кафедри музикознавства та культурології

Протокол № 15 від «20» березня 2025 р.

Завідувач кафедри

д. мист., проф.

Ольга ЗАВ'ЯЛОВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту в аспірантуру призначена для здобувачів наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності В5 Музичне мистецтво. Мета програми – надати методичну допомогу майбутнім аспірантам і здобувачам у підготовці до вступного іспиту з музикознавства.

Програма вступного випробування до аспірантури розроблена на основі вимог, які вирішуються сучасною національною освітою з урахуванням завдань вивчення музичного мистецтва. Програма базується на змісті освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» (спец. В5 Музичне мистецтво), навчальних програмах дисциплін циклу професійної підготовки («Історія музики», «Аналіз музичних творів», «Гармонія», «Поліфонія», «Інтерпретація музичних творів», «Історія музичного виконавства» тощо). Програма побудована за принципом визначення історичного, теоретичного та виконавського аспектів музикознавства та спирається на фундаментальні напрями: історико-культурологічний, історико-біографічний, жанрово-стильовий, виконавсько-інтерпретаційний та ін.

До участі у вступному випробуванні допускаються особи, які завершили навчання та здобули диплом магістра (спеціаліста).

На вступному іспиті абітурієнт має виявити достатній рівень загальнотеоретичної та професійної підготовки, знання світової та української музики, теорії музики, гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів, історії та теорії музичного виконавства, музичної естетики, фольклористики тощо, продемонструвати усвідомлення закономірностей еволюції музичного мистецтва та музично-історичних процесів, логіки жанрово-стильових перетворень, мати обізнаність з теоретичною розробкою цих питань, а також з національними, регіональними типами і особливостями музичної культури та формами їх функціонування у світовому просторі. Здобувач повинний також вільно орієнтуватися у фаховій літературі за темою передбачуваного дисертаційного дослідження, бути обізнаним зі станом розвитку досліджуваної проблематики, мати власну концепцію щодо її подальшої наукової реалізації.

Програма передбачає, що під час випробування абітурієнти повинні

знати:

- основні етапи та закономірності розвитку музичного мистецтва в історико-культурному контексті;
- музичні стилі й композиторські техніки та особливості їх втілення у музичній творчості;
- тенденції розвитку музичного мистецтва та проблеми музикознавства на сучасному етапі;
- основоположні наукові концепції та джерельну базу музикознавства;
- філософсько-естетичні та психологічні аспекти пізнання закономірностей наукової і художньої творчості.

вміти:

- критично аналізувати та інтерпретувати матеріали з історії, теорії музики та музичного виконавства;

- застосовувати методологічні підходи (історико-культурологічний, системний, компаративний, музикознавчий та ін.) до аналізу творів, науково-методичних джерел, жанрово-стильових процесів музичного мистецтва;
- усвідомлювати еволюцію стильових тенденцій музичного мистецтва у загальному процесі художнього розвитку;
- орієнтуватися в сучасних явищах музичної культури;
- критично мислити та сприймати пропонований матеріал.

Загальна характеристика програми вступного випробування

Програма вступного випробування включає:

1. Перелік розділів і тем.
2. Список літератури для підготовки до іспиту.
3. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок.

Форма проведення – усний іспит.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

РОЗДІЛ 1. МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ВІД ВИТОКІВ ДО ХІХ СТОЛІТТЯ

Тема 1. Еволюція музичного мистецтва у контексті стильових змін.

Основні епохи, напрямки, стилі розвитку музичного мистецтва від античності й до сьогодення. Взаємопов'язаність і взаємозалежність стильових змін. Пошуки нових форм і засобів музичного відтворення, пов'язані з еволюцією музичного мислення. Характер і принципи музичної творчості доби постмодерну і сьогодення. Жанрова-стильова парадигма розвитку української музики.

Тема 2. Музична культура Античності та Середньовіччя.

Синкретичний характер музичного мистецтва античної доби. Музика і філософія Античності. Піфагорійська школа як основа музичної теорії. Становлення ладової системи в музиці. Розуміння функціонального призначення музики в трактатах Платона. Музичне мистецтво і античний театр Давньої Греції і Давнього Риму: загальне та відмінності.

Розвиток музичного мистецтва і музичної науки в Середньовіччі. Духовні жанри: становлення і розвиток ранніх форм поліфонічного мислення. Поява багатоголосся. Винахід лінійної нотації Гвідо Аретинським. Затвердження метризованої ритміки (Перотин Великий, Г. де Машо). Формування ладової модальної системи в музиці європейського середньовіччя.

Тема 3. Музичне мистецтво докласичного періоду.

Музичне мистецтво Відродження та його характерні риси. Нове ідейно-філософське мислення та його вплив на розвиток музичної культури. Поліфонічне мислення Відродження. Основні принципи поліфонічного викладення. Поліфонія суворого письма (Г. Дюфаї, Й. Окегем, Дж.П. Палестрина, О. Лассо, К.Дж. ді Веноза та ін.).

Гомофонно-гармонічний стиль як новий принцип музичного мислення XVII-XVIII ст. Винахід монодії на противагу поліфонічному типу викладення та функціональний розподіл звуковисотного простору (мелодія – гармонічне заповнення – бас). Диференціація музичної тканини затвердила новий образ світу та нове художнє мислення, в якому панувала індивідуальність (мелодія), про що яскраво засвідчила поява опери.

Передумови виникнення опери (театральні інсценування та церковні містерії, італійський мадригал та комедія dell'arte). Значення Флорентійської камерати у становленні жанру. Оперна творчість К. Монтеверді та її значення в розвитку оперного мистецтва. Італійські оперні школи XVII століття. Неаполітанська оперна школа та жанрова специфіка опери-seria. Г. Перселл та англійська барокова опера. Французька опера і музичний театр Ж.-Б. Люлі.

Тема 4. Інструментальна музика XVII століття: форми, стилі, жанри.

Розвиток музичного інструменталізму в західноєвропейській музиці XVII – першої половини XVIII століття. Формування інструментального концерту в творчості А. Кореллі, Дж. Тартіні, А. Вівальді. Органне мистецтво Дж. Фрескобальді, Д. Букстехуде, Й. С. Баха. Фуга як провідний поліфонічний жанр. Творчість французьких клавесиністів. Клавірне мистецтво Д. Скарлатті. Інструментальні жанри / форми барокової доби: сюїта, партита, старовинна соната, *sinfonia*. Основні жанри поліфонічної музики (на прикладі творчості Й.С. Баха та Г.Ф. Генделя). Поліфонія «вольного» письма.

Тема 5. Музичний класицизм.

Музичне мистецтво класицизму: витоки, ідейно-філософська основа, образна система, провідні жанри. Оперна реформа К.В. Глюка (принципи взаємодії музики та слова, музики та драматичної дії). Італійська опера-buffa і творчість Дж. Перголезі та Н. Піччіні. «Війна» глюкістів та піччіністів. Оперні ідеї і практика Ж.-Ж. Руссо. Французька комічна опера XVIII століття. Австрійський і німецький зінгшпіль. Балетний театр XVIII століття: дивертисмент і *pas d'action*.

Діяльність мангеймської інструментальної капели: відкриття класичного оркестрового письма та класичного типу симфонії. Класична сонатна форма. Історична роль віденських класиків у становленні симфонізму як нової якості мислення. Шляхи становлення класичної симфонії та інструментального концерту. Семантичний зміст жанру симфонії. Принципи побудови класичного симфонічного циклу та сонатного *allegro*. Симфонічна творчість Й. Гайдна і В. А. Моцарта. Симфонії Л. ван Бетховена: індивідуалізація жанру. Роль Дев'ятої симфонії Л. ван Бетховена в еволюції європейського симфонізму.

Оперний театр В. А. Моцарта: типологія жанру. Оперна естетика та принципи оперної драматургії В. А. Моцарта. Зінгшпіль в творчості В. А. Моцарта. Французька опера «порятунку». Переосмислення класичного стилю в передромантичний період (становлення індивідуально-творчої свідомості).

РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО XIX СТОЛІТТЯ

Тема 6. Романтизм у музиці: зміст, образи, засоби висловлювання, особливості формоутворення. Ідейно-філософське підґрунтя романтизму. Основні ознаки романтизму в музиці. Формування нової музичної мови, розробка нових жанрів і форм (пісня, інструментальна мініатюра, програмна музика та ін.). Тяжіння до вільного висловлювання, трансформації образного змісту, наскрізного розвитку. Поява вільних та змішаних форм (балада, фантазія, рапсодія, поема тощо).

Італійська (Дж. Россіні) і німецька (Е.Т.А. Гофман, К.М. Вебер) романтична опера 1810-1820-х років. Оперна творчість В. Белліні та Г. Доницетті. Романтична симфонія: пісенний та програмний симфонізм (Ф. Шуберт, Г. Берліоз, Ф. Мендельсон, Р. Шуман). Інструментальний концерт першої половини XIX століття. Віртуозний і симфонізований типи концерту, принципи взаємодії соліста та оркестру. Інструментальна мініатюра (як окремий жанр - цикли фортепіанних мініатюр) та камерно-вокальні жанри у творчості романтиків. Просвітницька і музично-критична діяльність композиторів-романтиків.

Тема 7. Виконавські школи романтизму та їх вплив на музичну творчість доби. Салонна культура і мистецтво віртуозів-концертантів у першій половині XIX століття. Концерт – як «титультний» жанр втілення романтичного світовідчуття. Віртуозні традиції Н. Паганіні, Ф. Ліста, Ф. Шопена та їх відображення в композиторській творчості. Романтичні традиції німецького музичного виконавства (К.М. Вебер, Ф. Шуберт, Ф. Мендельсон, Р. Шуман, Й. Брамс). Г. Берліоз – засновник сучасного симфонічного оркестру. Реформа стилю *bel canto* у вокальному виконавстві.

Тема 8. Національні оперні школи доби романтизму.

Італійське оперне мистецтво другої половини XIX століття: від ліричної драми до веристської вистави. Принципи оперної драматургії Дж. Верді. Веристські засади оперної творчості Дж. Пуччіні. Жанрові та драматургічні особливості французької «великої» опери (Дж. Меєрбер). Лірична опера у творчості Ш. Гуно. Сценічна доля та історична роль опери «Кармен» Ж. Бізе. Російська національна опера. Історико-героїчний та казково-фантастичний світ опер М. Глінки. Психологічна опера у творчості О. Даргомижського. Лірико-психологічні засади та музично-драматургічні принципи оперної творчості П. І. Чайковського. Епіко-героїчні мотиви оперних творів О. Бородіна. Історико-психологічні засади оперної творчості М. Мусоргського. Оперна реформа та музичний театр Р. Вагнера. Музична естетика Р. Вагнера: міфологічна концепція опер та принцип синтезу мистецтв (*gesamtkunstwerk*). Драматургія і лейтмотивна система (символічний зміст і формоутворення). Новації творчості в операх «Тангейзер», «Лоенгрін», «Трістан і Ізольда», тетралогії «Перстень Нібелунга».

Тема 9. Інструментальна творчість західноєвропейських композиторів другої половини XIX – початку XX століття.

Французьке інструментальне мистецтво зазначеного періоду (К. Сен-Санс, С. Франк, Ж. Массне, Г. Форе, П. Дюка та ін.). Формування чесько-словацької та скандинавських національних інструментальних шкіл (Б. Сметана, А. Двожак, Е. Гріг, Я. Сібеліус). Пізньоромантичні тенденції в інструментальній творчості Г. Малера, Р. Штрауса, А. Шенберга. Музичний імпресіонізм: естетика, витоки, образний зміст. Фортепіанна та симфонічна спадщина К. Дебюссі: нові засоби музичної виразності. Інструментальна та симфонічна творчість М. Равеля: особливості художнього мислення.

РОЗДІЛ 3. МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО XX – ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ XXI СТОЛІТТЯ

Тема 10. Музичне мистецтво на зламі епох (кінець XIX – початок XX століття) та шляхи його оновлення в першій половині XX століття. Символізм, імпресіонізм, експресіонізм у музичному мистецтві початку XX століття. Шляхи оновлення музичної мови в операх К. Дебюссі, Р. Штрауса, опері-балеті М. Равеля. Вирішення проблеми традицій та новацій у творчості С. Прокоф'єва та І. Стравінського. Запровадження в музичному мистецтві неофольклорних, неокласичних, небарокових, неоромантичних тенденцій та їх розвиток / вплив на композиторську творчість подальшого. Радикальне оновлення синтаксичного рівню творів (ладові звукоряди, акордика, метр, ритм, фактура, тематизм). Відкриття нових принципів композиції (12-тоновий серійний метод А. Шенберга, система тропів Дж. Хауера, теорія синтетакордів М. Рославця, чвертьтоновість Ч. Айвза, Хаби, І. Вишнеградського, лади обмеженої транспозиції О. Мессіана тощо). Новітні техніки композиції: алеаторика, сонористика, мінімалізм та ін. Неофольклоризм та «нова фольклорна хвиля» (Б. Барток, З. Кодай). Опера і балет у західноєвропейському музичному мистецтві першої половини XX століття (І. Стравінський, А. Берг, Е. Саті, Д. Мійо, П. Хіндеміт, К. Орф та ін.). Європейський симфонізм. Французька «шістка»: творчі надбання та естетичні пріоритети. Симфонічна спадщина А. Онеггера, Д. Мійо, П. Гіндеміта, О. Мессіана.

Тема 11. Музичний авангард другої половини XX століття: пошуки і здобутки. Криза європоцентристської музичної системи. Особливості проявів і взаємодії музичних культур Сходу та Заходу в добу постмодернізму. Поліфонізм світовідчуття обумовлює оновлення музично-виражальних засобів. Жодна епоха не дорівнює сучасній за розмахом пошуків та експериментальною гостротою. Інноваційні підходи та нові композиторські технології XX – початку XXI ст. проявляються передусім у змістовності творів і засобах виконання. У музичну творчість проникають елементи театру чи сакрального дійства, інструментальне музикування доповнюється аудіо або відеорядом тощо. Умовність межі між композиторською та виконавською творчістю (насамперед при застосуванні алеаторики), поліпараметровість музична мова, параметри якої виходять за межі класичного розуміння. Електронна (технічна) музика як

основна сфера авангардної творчості. Провідний тип музичного мислення – ідея східної філософії («єдине дао»), позбавлена конфліктності, а принцип композиції – медитативність. Представники в Європі: П. Булез, Е. Варез, Д. Лігеті, П. Шеффер, Л. Беріо, Я. Ксенакіс; в Америці Е. Браун, А. Капроу, Г. Кауелл, Дж. Кейдж, О. Люнінг, Дж. Маклоу, С. Райх та ін..

Тема 12. Стильовий синтез як провідний принцип музичної творчості сучасності. У музичному мистецтві другої половини ХХ століття співіснування та взаємодія новітніх тенденцій і традиційних форм досягали граничних форм. Провідним принципом композиторської творчості стає полістилістика, завдяки чому уможливорюється тотальний синтез сучасного та історичного. В межах одного композиторського стилю, а часто й одного твору можуть сполучатись авангард і ретро, джаз і класика. На створення нових синкретичних жанрів значно вплинуло розгортання глобалізаційних явищ.

Структура музичного жанру та жанрові моделі сьогодення. Відмова від канонізованих форм і жанрів, перевага творів синтетичного типу – камерна симфонія для солістів з оркестром, вокально-інструментальний цикл з його різновидами, циклічні структури типу «музика для складу ...» тощо. Поступовий відхід від загальноновживаних засобів, розмивання звичних жанрових меж та виникнення нових, де експериментальні установки знаходять граничне вираження. Типовою ознакою є пародіювання старого, зокрема традиційних сталих жанрів. Характерна тенденція розростання жанру, створення наджанрів та жанрових мікстів (сполучення симфонії з ораторією або кантатою чи вокальним циклом, перетворення музично-сценічних структур типу симфонії-балету, опери-балету тощо).

Тема 13. Шляхи розвитку музичного театру в ХХ столітті. Початок ХХ століття в оперному та балетному жанрі – час пошуків та експериментів, свідомий відхід від традиційної музичної та гармонічної мови, звернення до «жорстоких» сюжетів, вибір незвичайних засобів висловлювання тощо. Експресіонізм музично-сценічних опусів Р. Штрауса. Антиромантична спрямованість оперних вистав нововіденців. Неокласицизм в оперній та балетній творчості (Р. Штраус, І. Стравінський, Ф. Бузоні, Дж.Ф. Маліп'єро). Розвиток національних традицій у опері та балетному мистецтві ХХ століття (І. Стравінський, Б. Барток, З. Кодай, Д. Мійо, М. де Фалья, Дж. Гершвін, Р. Воан-Вільямс та ін.). Експериментальні пошуки в операх К. Орфа, Ф. Пуленка, Б. Бріттена, авангардні прояви в оперній творчості К. Штокгаузена та П.М. Девіса, еротичні мотиви оперних творів А. Гінастери, Г.В. Генце. Новітні тенденції оперного та балетного мистецтва другої половини ХХ ст., жанрові міксти (рок-опера, рок-балет опера-балет, радіо і телеопера тощо).

РОЗДІЛ 4. МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

Тема 14. Музична культура східних слов'ян дохристиянської доби та Середньовіччя. Міфологічний простір та релігійні вірування давніх слов'ян. Архаїчні народнопісенні і календарно-обрядові жанри та їх роль у формуванні національно-стильових ознак української музики. Візантійські впливи на розвиток українського мистецтва доби Середньовіччя. Жанрова основа музичного мистецтва та професіоналізація церковного співу часів Київської Русі. Особливості музикування у княжому середовищі. Скомороство і фольклор. Музичне мистецтво часів Галицько-Волинського князівства XV – першої половини XVII ст.: збереження традицій. Формування національних особливостей музичного мистецтва українців у взаємозв'язку із європейськими тенденціями.

Тема 15. Музична культура України XVI – першої половини XVIII століття. Розвиток музичного мистецтва в добу Козаччини. Інтонаційна основа та жанрова специфіка українського музичного епосу (думи та історичні пісні). Інструментарій та народнопісенні жанри. Музика та музичне виховання в братських школах і колегіумах. Розвиток інструментального мистецтва: музичні «цехи», магістратські, приватні капели. Музика в системі освіти Києво-Могилянської академії. Хорові традиції церковного співу. Музичні традиції вертепу та шкільного театру - ранніх форм національного музичного театру.

Українська музика другої половини XVII – першої половини XVIII ст.: втілення барокових традицій, художньо-образна та інтонаційно-жанрова системи музичної творчості. Церковна реформа і впровадження багатоголосного співу в богослужінні. Жанр партесного концерту: синтез вітчизняних і європейських традицій. «Грамати́ка му́зикальна» і хорові концерти М. Дилецького. Традиції світського багатоголосся: канти і псалми.

Тема 16. Музичне мистецтво України в другій половині XVIII – на початку XIX століття. Хоровий циклічний концерт як провідний жанр доби. Образно-семантичні та жанрово-стилістичні особливості хорових концертів А. Веделя, М. Березовського, Д. Бортнянського. Оперна творчість М. Березовського та Д. Бортнянського як зразок втілення європейських традицій. Становлення світських жанрів в українській музиці. Пісня-романс у творчості Г. Сковороди. Розвиток українського музичного театру кінця XVIII – початку XIX століття: жанрові різновиди. Музично-драматичні вистави І. Котляревського та Г. Квітки-Основ'яненка: зв'язок із фольклорними джерелами. Фольклористичний рух в українській культурі: збирання, опрацювання та видання народних пісень. Інструментальна музика доби: форми (домашнє музикування, ансамблеве виконавство) та жанри (п'єси, варіації, фантазії, «віночки» на популярні народні та оперні мелодії). Інструментальна спадщина М. Березовського та Д. Бортнянського. Синтез західноєвропейського класицизму із фольклорними основами тематизму в симфонічному жанрі (Симфонія C-dur Е. Ванжури, Симфонія g-moll невідомого автора).

Тема 17. Художні тенденції в музиці України у ХІХ столітті. Органічне втілення ідейно-філософських концепцій романтизму в розвитку української музики зазначеної доби: пріоритетна тенденція - обробка фольклорних джерел. Методи опрацювання українського фольклорного мелосу в композиторській творчості ХІХ століття.

Музична культура України другої половини ХІХ століття: віддзеркалення суспільно-політичного та літературно-мистецького руху в музиці. Розвиток концертних і філармонічних форм, професіоналізація виконавства, створення системи музичної освіти. Українське оперне мистецтво ХІХ століття: відображення романтичних традицій (П. Сокальський «Майська ніч», 1862, «Облога Дубна» 1878; С. Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм», 1863; М. Аркас «Катерина», 1889). Розвиток пісенно-романсової лірики (солоспів у творчості М. Лисенка та П. Сокальського). Регіональні особливості розвитку музичного мистецтва Західної України. Становлення концертно-театрального життя в Галичині. Просвітницька спрямованість творчості західноукраїнських музичних діячів (А. Вахнянина, М. Вербицького, І. Воробкевича, І. Лаврівського, В. Матюка, О. Нижанківського, Д. Січинського).

М. Лисенко – засновник української композиторської традиції. Становлення основних жанрів професійної музики: оперно-вокальний, хоровий та інструментальний доробок композитора. Фольклорні основи мелодизму, образно-тематичні характеристики, драматургія оперної творчості М. Лисенка. Драматургічні основи, інтонаційна та стильова характеристика оперного спадку М. Аркаса, П. Сокальського, А. Вахнянина, Б. Підгорецького. Інструментальна музика в Україні у другій половині ХІХ століття: традиції європейського симфонізму у творчості М. Колачевського, В. Сокальського.

Тема 18. Соціокультурні та художньо-стильові умови розвитку української музики в першій третині ХХ століття. Загальна інтенсифікація мистецьких процесів в Україні на початку ХХ століття. Неоднорідний характер розвитку музичного мистецтва країни в першій третині ХХ століття через територіальне розмежування (підпорядкування окремих регіонів різним державам). Культурно-освітні осередки та музичні центри України зазначеного періоду. Художні процеси в музичному мистецтві 1910-1920-х років у взаємозв'язку зі стильовим річищем європейської культури. Жанрово-стильові домінанти української музики цієї доби.

Професіоналізація української музики, формування національної композиторської школи. Становлення української музикології та етномузикознавства (М. Лисенко, Ф. Колеса, К. Квітка, С. Людкевич). Художні новації у вокально-хоровій сфері: активізація аматорського співацького руху, посилення ролі хорових колективів у концертному житті. Спадкоємність традицій М. Лисенка у творчості К. Стеценка, Я. Степового, М. Леонтовича, П. Демуцького, П. Козицького, С. Людкевича, Л. Ревуцького. Творчість С. Людкевича як зразок втілення стильового синтезу пізньоромантичних і національних традицій. Композиторська і науково-фольклористична спадщина митця. Розвиток симфонічної та камерно-інструментальної музики

(В. Барвінський, В. Косенко, С. Людкевич, Б. Лятошинський, Л. Ревуцький та ін.). Український театр «корифеїв» як підґрунтя розвитку національного музично-драматичного мистецтва. Музичне життя та освіта у першій третині ХХ століття. Музичні спілки в Україні (Музичне товариство імені М. Леонтовича), створення професійних мистецьких колективів. Початок 1930-х років: злам і криза в культурному і творчому житті, зумовлені політикою та ідеологічними настановами радянської влади.

Тема 19. Українське музичне мистецтво 1930–1950-х років. Художньо-стилістичні особливості розвитку української музики довоєнного (1932 - 1941), воєнного (1941 - 1945) та післявоєнного (1945 - 1957) періодів. Музично-культурне життя 1930-х років: створення Спілки радянських композиторів, історичне значення об'єднання «Союз українських професійних музик». Ствердження соціалістичного реалізму як провідного художнього методу, особливості його вираження в музиці та нові критерії композиторської творчості. Жанрово-стильові орієнтири творчості: інтонаційно-жанрове оновлення музичної мови, поємність як домінанта художнього мислення, масовізація мистецтва: плакатність, експресивність вислову (ораторські інтонації), звукозображальність, принцип монтажу композиції. Музичне мистецтво Західної України (творчість В. Барвінського, Б. Кудрика, Н. Нижанківського, А. Рудницького, А. Солтиса та ін.).

Кристалізація жанрових типів симфонії – ліро-епічної (Л. Ревуцький) та конфліктно-героїчної (Б. Лятошинський). Кантатно-ораторіальна творчість М. Вериківського, П. Козицького, Л. Ревуцького. Жанрово-інтонаційні пріоритети революційної та масової пісні, зв'язок з фольклорним мелосом. Становлення жанру сольного інструментального концерту (для скрипки: В. Косенка, В. Костенка, О. Зносько-Боровського; для ф-но: В. Косенка, А. Кос-Анатольського, М. Вериківського, С. Людкевича, Б. Лятошинського, Л. Ревуцького; для віолончелі В. Барвінського, Б. Яновського (не збереглися) та ін.). Оновлення традицій українського музичного театру: народно-епічна драма «Золотий обруч» Б. Лятошинського, героїко-патріотична опера «Молода гвардія» Ю. Мейтуса. Закладення основ балетного театру («Пан Каньовський» М. Вериківського, «Лілея» К. Данькевича). Концертно-гастрольна діяльність творчих колективів.

Відображення в музичній творчості подій Другої світової війни та сучасної тематики 1940-1950-х років (вокально-хорові та інструментальні жанри). Мистецьке втілення філософської проблематики: «буття - небуття», «любов - ненависть», «вірність - зрада». Звернення до трагедійної сфери, конфліктної драматургії, посилення ліричної інтонаційності. Художні новації у трактовці фольклорного мелосу в симфонічній, кантатно-ораторіальній, камерно-інструментальній та камерно-вокальній творчості. Пріоритетність героїко-епічних та ліричних фольклорних жанрів (художнє узагальнення шляхом симфонізації). Розвиток драматургічних принципів конфліктно-драматичного симфонізму, художнє відтворення жанрово-стильового синтезу (симфонія-кантата, опера-ораторія). Симфонічна творчість Б. Лятошинського,

А. Штогаренка, Г. Майбороди в контексті художньо-естетичних концепцій доби. Втілення ознак сонатно-симфонічної драматургії в кантатно-ораторіальному жанрі. Концертно-виконавська діяльність музичних колективів, розвиток форм музичної самодіяльності.

Тема 20. Українське музичне мистецтво кінця 1950 - 1980-х років.

Утвердження в музичному мистецтві нових художньо-естетичних норм у зв'язку з періодом «відлиги». Посилення інтересу до внутрішнього духовного світу людини, домінування лірико-психологічної сфери. Відображення цих тенденцій у камерно-вокальній та хоровій творчості (П. Майборода, Є. Козак, А. Кос-Анатольський, А. Філіпенко та ін.). Стильові тенденції та інноваційні процеси в українській музиці 1960 - 1980-х років. Активізація композиторської, музикознавчої та концертно-виконавської діяльності. Формування нової генерації композиторів (шестидесятників), творчість яких сприяла входженню українського музичного мистецтва у світовий мистецький простір. Спадкоємність традицій в українському музичному мистецтві та співіснування творчості митців «старшого» покоління (С. Людкевич, Ю. Мейтус, В. Борисов, Д. Клебанов, К. Данькевич, А. Штогаренко та ін.), «середнього» (В. Кирейко, І. Шамо, Г. та П. Майбороди, І. Ковач, А. Кос-Анатольський,) та «молодшого» (В. Бібік, Б. Буєвський, В. Годзяцький, Л. Грабовський, В. Губа, В. Губаренко, Л. Дичко, Ю. Іщенко, В. Сильвестров, М. Скорик, Є. Станкович та ін.). Співвідношення проблеми «традиційне» - «інноваційне» в українській композиторській творчості. «Академічна» спрямованість творчості М. Колесси, Р. Сімовича, В. Кирейка, «авангардні» пошуки представників «молодшого» покоління.

Стильове поєднання та репрезентація неокласичних, неоромантичних, необарокових та неофольклорних тенденцій у композиторській творчості 1970 - 1980-х років. Актуалізація докласичних (барокових) форм і жанрів (партита, хоровий концерт, цикл «прелюдія і fuga» тощо). Неофольклорні засади творчості Л. Дичко, Ю. Іщенка, М. Скорика, Є. Станковича. Образно-змістове, інтонаційне та драматургічне збагачення симфонії: авторські концепції жанру В. Бібіка, М. Скорика, Є. Станковича, Л. Грабовського. Жанрова інтерпретація інструментального концерту. Стиллові тенденції в хоровій сфері. Розвиток кантатно-ораторіального жанру. Жанрово-тематичне розгалуження оперного жанру: історичний, епічний, лірико-фантастичний, комічний, моноопера, опера-балет, психологічна драма та ін. (творчість О. Білаша, В. Губаренка, В. Ілліна, В. Кирейка, В. Філіпенка та ін.). Актуалізація тематики, героїзація, психологізація та симфонізація балетного жанру. Вплив симфонічного, оперного, камерного жанрів та сучасної музичної лексики на стилістику балетної музики (В. Губаренко, В. Кирейко, Є. Станкович). Поширення камерних жанрів та ансамблевих форм виконавства. Жанрова палітра камерно-вокальної творчості, тенденції циклізації, симфонізації та жанрового синтезу (Л. Дичко, Ю. Іщенко, В. Сильвестров та ін.).

Тема 21. Український музичний постмодерн (1990-ті - 2010-ті роки).

Розширюється вплив естрадних і масових жанрів, рок- і поп культури на масову

аудиторію. Проникнення естрадно-джазової лексики до сфери «академічного» мистецтва. Процес професіоналізації естрадно-пісенної творчості. Розвиток концертно-фестивального руху. Тенденції розвитку музичної культури України в контексті світових художніх процесів межі XX – XXI століть. Постмодернізм як провідний стилістичний вимір сучасної культури і його прояви в музиці. Своєрідність звукового еталону та звукообразу доби. Переосмислення світового та національного музичного спадку в контексті ідей постмодернізму: образно-тематична специфіка, стилістичні пошуки в композиторській сфері, утворення неповторних індивідуальних концептів.

Моделювання сучасного простору функціонування української музики. Акціонізм як провідна тенденція в мистецтві: постмодерні музичні акції, проекти, шоу, інсталяції, як форми репрезентації художніх спрямувань сучасності. Естетичні концепції творчості Ю. Алжнева, В. Антонюка, Г. Гаврилець, А. та І. Гайденків, Я. Губанова, Л. Дичко, А. Загайкевич, В. Зубицького, Ю. Іщенка, О. Киви, О. Козаренка, В. Камінського, Л. Колодуба, А. Караманова, І. Карабиця, Ю. Ланюка, І. Небесного, В. Птушкіна, В. Сильвестрова, М. Скорика, Є. Станковича, В. Степурка, В. Рунчака, І. Щербакова, О. Щетинського, О. Яковчука та ін. Жанри духовної музики у творчості Л. Дичко, Ю. Іщенка, В. Камінського, Є. Петриненка, Г. Саська, В. Сильвестрова, В. Степурка. Симфонічні жанри у сучасний період (творчість В. Антонюка, В. Губаренка, В. Золотухіна, Ю. Іщенка, Л. Колодуба, Є. Станковича). Розвиток інструментального концерту: лірико-філософська, драматично-трагедійна, споглядальна образність жанру (В. Зубицький, Ю. Іщенко, О. Козаренко, В. Рунчак, Б. Фроляк).

Жанрові особливості вокально-симфонічної та кантатно-ораторіальної творчості (Л. Дичко, В. Зубицький, Ю. Іщенко, О. Козаренко, М. Скорик, О. Яковчук). Розширення драматургічних та художньо-виразних засобів камерно-інструментальної та камерно-вокальної музики. Тенденції камернізації українського музичного театру (опера «Поет» Л. Колодуба, опера-ораторія «Мойсей» М. Скорика). Новітні тенденції в музично-хореографічній сфері та їх віддзеркалення в українському балеті. Розширення жанрово-стилістичного кола концертного репертуару в українському виконавському мистецтві. Запровадження історико-інформованого виконавства як альтернативного академічному. Розвиток музикознавчої думки: філософсько-естетичні концепції, культурологічний та міждисциплінарний підходи у вивченні музичної спадщини. Активізація джерелознавчих досліджень.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі відповіді	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії
90 – 100	A	Відмінно	Абітурієнт володіє фундаментальними знаннями в галузі історії, теорії музики та музичного виконавства. Має глибоке усвідомлення жанрово-стильових трансформацій музичного мистецтва певних періодів. Здатен до систематизації та узагальнення матеріалу, вільно володіє навичками аналізу широкого спектру музичних явищ.
82 – 89	B	Добре	Абітурієнт володіє тематичним матеріалом у повному обсязі. Здатен до критичного аналізу та інтерпретації історії, теорії музики та музичного виконавства. Вміє використовувати набуті знання і здібності у практичних завданнях (аналіз, синтез, систематизація). Демонструє повноту знань у тенденціях розвитку музичного мистецтва сучасності.
74 – 81	C		Абітурієнт володіє значним обсягом спеціальної інформації та міцними музично-теоретичними знаннями. Однак не завжди обґрунтовано доводить свою думку щодо музичних явищ, допускає фактологічні та термінологічні неточності, які може самостійно виправити.
64 – 73	D	Задовільно	Абітурієнт виявляє достатнє засвоєння матеріалу, але допускає неточності під час характеристики певних явищ, стильових процесів, використанні спеціальної музичної термінології тощо, які не завжди може самостійно виправити.
60 – 63	E		Абітурієнт володіє основними знаннями з питань історії, теорії музики та музичного виконавства, але припускає неточності у використанні спеціальних знань, що вимагає зауважень чи коригувань з боку комісії.
1 – 59	F	незадовільно	Абітурієнт володіє незначною частиною матеріалу зі спеціальних питань, демонструє недостатню сформованість аналітичних навичок, припускається грубих помилок під час відповіді.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Берегова О.М. Тенденції постмодернізму в камерних творах українських композиторів 80-90-х р. ХХ ст.: Автореф. дис... канд. мист-ва: 17.00.03. – К.: НМАУ, 2000. - 20 с.
2. Гончар С.Ф. Семантична спрямованість оновлення деяких традиційних форм (На прикладі творчості М. Скорика і А. Шнітке) // Українське музикознавство. Вип. 26. – К.: Муз. Україна, 1991. – С. 155-168.
3. Драч І. Композитор Віталій Губаренко: формула індивідуальності: Монографія. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2002. 228 с.
4. Забара М. Фортепіанні школи першої половини ХІХ століття та лейпцизька консерваторія / Київське музикознавство. Зб. статей. Вип. 40. Київ : Київський інститут музики імені Р. М. Глієра, 2011. С.174-183.
5. Зав'ялова О. К. Віолончель у камерно-ансамблевих жанрах української музики: еволюція загальноєвропейських стильових тенденцій : автореф. дис. ... д-ра мистецтвозн. 17.00.03. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2012. 34 с.
6. Калашник М. П. Інтерпретація жанрів сюїти та партити у творчій практиці ХХ століття (на прикладі фортепіанних циклів українських композиторів) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства / Киевская Государственная консерватория имени П. И. Чайковского. Киев: 1991. 15 с.
7. Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва ХІХ сторіччя. Тернопіль : «АСТОН», 2006. 608 с., нот.
8. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання на клавішно-струнних інструментах (клавикорд, клавесин, фортепіано) ХІV–ХVІІІ ст. / [гол. ред. Задворний С. В.; ред. Зелінський О. С.]. Тернопіль: Астон, 1998. 299 с.
9. Кияновська Л. О. Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ-ХХ ст.: Моногр. – Тернопіль: СМП “Астон”, 2000. – 339 с.
10. Кияновська Л. Стильові тенденції у львівській композиторській школі 80–90-х років / Любов Кияновська // Мистецькі обрії'99: Альманах: Науково-теорет. праці та публіцистика / Академія мистецтв України / Гол. наук. ред. І. Д. Безгін. – К.: КНВМП “Символ-Т”, 2000. – С. 131-140.
11. Козаренко О. Деякі тенденції розвитку національної музичної мови в першій третині ХХ ст. // Українське музикознавство. Вип. 28. / Голова ред. кол. Г. І. Ляшенко, ред. М. Головащенко. – К.: НМАУ, 1998. – С. 144- 154.
12. Козаренко О. Національна музична мова в контексті постмодернізму // Наукові записки. Вип. 1. – Тернопіль: Астон, 1999. – С. 9-16.
13. Коменда О. Творчість М. Рославця в контексті становлення музичного модернізму / Коменда Ольга Іванівна. – Автореф. дис ... канд. мист-ва. – К.: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2004. – 19 с.
14. Коновалова І. Феномен композитора в часопросторі європейської музичної культури ХХ століття: модули теоретичного осягнення: монографія. Х.: ФОП Панов А.М., 2018. 380 с.
15. Кушова Е.В. Інноваційні процеси в музичному мистецтві: Навч. пос. для студентів і магістрантів. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. 124 с.
16. Макаренко Г. Музика і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ніцше: Монографія. – К.: Факт, 2004. – 150 с.
17. Маркова О. Неосимволізм музики ХХІ ст. та виконавське музикознавство // Наук. вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Виконавське музикознавство. Кн. 12. / Ред.-упор. М. Давидов, В. Сумарокова. Київ, 2006. Вип. 58. С. 59-66.

18. Москаленко В. Г. (1998). До визначення поняття «музичне мислення». Українське музикознавство. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. Випуск 28. С. 48–53.
19. Музична естетика західноєвропейського Середньовіччя / упор. В. Шестаков. К.: Муз. Україна, 1976. 264 с.
20. Немкович О. М. Українське музикознавство XX століття як система наукових дисциплін: Монографія. Київ, 2006. 534 с.
21. Новакович М. О. Канон українського музичного модернізму в творчості Бориса Лятошинського : Автореф. дис... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 музичне мистецтво. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2008. 21 с.
22. Опанасюк О. П. (2018). Іntenціональність у просторі культури: мистецтвознавчий, культурологічний та філософський аспекти. Київ : Аура Букс. 431 с.
23. Павлишин С. Музика XX століття: Навч. посіб. Львів: БаК, 2005. 232 с.
24. Петрушенко В. Л. (2000). Епістемологія як філософська теорія знання. Львів : Видавництво Державного університету «Львівська політехніка». 296 с.
25. Підсуха О. До проблеми стильових пошуків Б. Лятошинського у 20-ті роки XX ст. в контексті європейських стильових тенденцій часу // Музичний світ Бориса Лятошинського. Зб. матеріалів міжнар. теор. конференції. Київ : Центрмузінформ, 1995. С. 26-29.
26. Польська І. І. Камерний ансамбль : феноменологія жанру // Камерно-інструментальний ансамбль : історія, теорія, практика : зб. ст. / Наукові збірники Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Вип. 24. Серія : Виконавське мистецтво. Львів : Сполом, 2010. С. 4-14.
27. Пясковський І. Пояснювальна записка до курсу “Сучасна гармонія” // Дослідження, досвід, спогади. Науково-методичне видання. Збірник праць / Головний ред.-упор. В. П. Шерстюк. Київ : КССМШ, 2003. Вип. 4. С. 33-64.
28. Ржевська М. Ю. На зламі часів. Музика Наддніпрянської України першої третини XX ст. у соціокультурному контексті епохи: Монографія. Київ : Автограф, 2005. 352 с.
29. Слюсар Т. М. Львівська камерно-інструментальна соната в історико-стильовій парадигмі жанру. Автореф. дис ... канд. мист-ва 17.00.03. Львів: Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка, 2010. 18 с.
30. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки : посібник. Вінниця : Нова книга, 2013 176 с.
31. Сулім Р. А. М. Лисенко і Ф. Шопен в контексті українсько-польських культурних зв'язків. Автореф. дис. ... канд. мист-ва. Київ : НМАУ ім. П.І. Чайковського, 1999. 20 с.
32. Сулім Р. Композитор Жанна Колодуб: сторінки життя і творчості : монографія. Суми : ПВП «Видавничий будинок «Еллада», 2017. 630 с.
33. Сюта Б. О. Принципи організації художньої цілісності у творчості українських і польських композиторів 1970-х – 1990-х років : Автореф. дис. ... д-ра мист-ва 17.003. Київ : НАНУ ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2007. 20 с.
34. Тукова І. Г. Проблема жанрового діалогу музичних культур: західноєвропейське бароко і українська музика другої пол. XX ст. / Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. ст. Запоріжжя: ЗДУ, 1999. Вип. 2. С. 16-25.
35. Чернова І. В. Музичне виконавство в ситуації постмодернізму : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства ; 17. 00.01 / Львівська державна музична академія ім. М. В. Лисенка. Львів, 2007. 20 с.

36. Чернявська М.С. Епоха романтизму в фортепіанній музиці (до проблеми різноманіття фортепіанних стилів ХІХ століття) // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. Вип. 20 / За заг. ред. акад. Євтуха М.Б., укл. О.В. Михайличенко. Київ: Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2002. С.186-191.
37. Швець Н. Пізній період творчості Василя Барвінського // В. Барвінський в контексті європейської музичної культури: Статті та матеріали. Тернопіль: Астон, 2003. С. 153-159.
38. Юдкін І. М. Нариси німецької музичної культури другої половини ХХ ст.: Монографія. – К.: Наукова думка, 1994. – 184 с., нот.
39. Юдкін І. Необароко Стравинського та його сучасників // Стравинський та Україна: Мат-ли міжнародної конференції Київ : Абрис, 1996. С. 102-108.
40. Юдкін-Ріпун І.М. Неостильові тенденції сонатно-симфонічного циклу в німецькій та українській музиці другої половини ХХ ст. // Українсько-німецькі музичні зв'язки минулого і сьогодення: Зб. ст. Київ : Центрмузінформ, 1998. С. 77-86.
41. Ярмо М. І. (2010). Епістемологія світу музики. В 2-х томах. Том 1. Методологічні рефлексії та алгоритми постмодерної музикознавчої свідомості: архітектоніка світу музики. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 631 с.
42. Ярмо М. І. (2018). Психологія музичної діяльності. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. 269 с.